

A hűség faluja

Az első világháború után Magyarország területének kétharmadát elvesztette a trianoni döntés következtében. Akkor csatolták el az anyaországtól Susát is. A kis gömöri település lakói azonban ebbe nem nyugodtak bele, ezért 1922-ben helyi népszavazást tartottak, melynek eredményeként visszakerültek az anyaországhoz. Ennek 85. évfordulója alkalmából most emlékművet állítottak a település központjában.

Susa az Ózdra torkolló Uraj patak völgyében fekszik. Oklevélben 1216-ban említik először. A település a török pusztításnak áldozatul esett, és több mint 200 évig lakatlan volt. Az 1700-as évek második felében települt be ismét. Eredeti földbirtokosai a **Hangony** nemzetség, majd annak kihalása után a **Losonczyak**. A XIX. században telepedett le itt **Bronits Viktor**, aki a Templomdombon kastélyt építtetett. Jelenleg abban az épületben működik a *Szent Anna Szeretetotthon*. Felesége révén a Losonczy családdal rokonságban lévő **Tompa Mihály** 1850-ben Susán vendégeskedett, s ott egy szilfa árnyékában írta meg a *Gólyához* című allegorikus költeményét.

Abban, hogy Susa lakói annak idején maguk dönthettek hovatartozásukról, elévülhetetlen érdeme volt **Léhi Gábornak**, aki bíró volt a faluban. Ő harcolta ki ugyanis a népszavazás lehetőségét. Léhi Gábor unokája, **Léhi Zoltán** jelenleg is nagyszülei házában él, néhány száz méterre a szlovák határtól. Tőle tudom, hogy nagyapja 1915-től töltötte be a bírói tiszteletet. A református egyházkerület presbiterei közé is beválasztották. Életének 71. évében hunyt el 1944-ben.

1923-ban az akkori főispán hálából egy bíróbothoz hasonló emlékbottot adott át Léhi Gábornak. A polírozott bot felső végén egy ezüsthől készült, stilizált növényi mintákkal domborított gömb van, alatta a nyakrészen felirat: „Susa község bírójának a magyar határért runyai Soldos Béla főispán”. Léhi Zoltán féltve őrzi a falu hűségének bizonyítékát.

Az emlékpálca • Ifj. Dobosy László felvétele

Susa 1922. október 20-án került vissza Magyarország területéhez. Ma már nem önálló község. 1979. január 1-je óta Ózd város peremterülete.

*

A magyarlakta területek visszacsatolásakor Léhy Gábor felesége, született **Boholy Amália** egy nemzeti színű zászlót adományozott szülőfaluja, Balogtamási református gyülekezetének. A zászlót a mai napig nagy gondnal őrzik a megadományozottak.

*

A történelmi eseményre emlékezve

A határon túlra került szomszéd településről, Jénéről érkezett **Martinovics János** hamisítatlan palóc kiejtéssel szavalta el bevezetőül a valaha Susán írt leghíresebb verset, **Tompa Mihály: A gólyához** című költeményét. **Tartó Lajos** önkormányzati képviselő köszöntőjében elmondta, régi vágya teljesült a kis településnek az emlékmű felállításával, hiszen kevesen mondhatják el magukról, hogy bele tudtak szólni a határok megváltoztatásába, ahogyan tették azt nagyszüleik, dédszüleik.

Az avatásra a helybeli meghívottak mellett négy szlovákiai község polgármestere, a rimaszombati református egyházközség lelkésze, és Jéne számos lakója látogatott el.

A múlt fontos állomása Susa – hangsúlyozta **Benedek Mihály** polgármester –, amelynek lakói méltán viselik „A hűség faluja” kitüntető címet. Az egykori kis gömöri falut 1919-ban cseh intervenciós csapatok szállták meg, és három éven át fennhatóságuk alatt tartották. Léhi Gábor bíró azonban némi fondorlat árán kiharcolta, hogy a helybeliek népszavazással dönthessék el, a határ melyik oldalán szeretnének élni. A választás napja 1922. október 20-ra esett, ám akkorra a bíró jókora szervező munkával maga mellé állította a többséget. Így kerültek vissza Susa lakói szülőföldjükre, az anyaországba.

Az itt élők élni akartak és élni fognak, mert ezt az erényt örökölték őseiktől, a haza és szülőföld iránti hűségük pedig példát mutat mindenkinek. Olyan családok közösségéről van itt szó, akik álmaik és akaratuk szerint alakították sorsukat – mondta a polgármester, majd Tartó Lajossal leleplezték az új emlékművet, amelybe bevették a történelmi Magyarország körvonalát is.

A református és római katolikus egyházak képviselői hangoztatták: nem lenne ok az ünneplésre, ha a susaiakban nem lett volna hűség a magyarsághoz, a hazához és a szülőföldhöz. Ez a hűség a mai világban már nem közkedvelt erény, amire a 21. század elején jobban oda kellene figyelni, hiszen életünket ez a szó döntő módon határozza meg.*

* Készült Kerékvártó Mihály „A falu hűségének bizonyítéka” (Vakok világa, 2007 november) c. írása és a „Susa 85 évvel ezelőtt hazaszavazott” c. beszámoló (www.ozd.hu) felhasználásával (szerk.)

Részlet a Boholy Amália által adományozott zászlóról

Az Ózd Város Önkormányzata által emelt emlékmű • Ifj. Dobosy László felvétele

Somoskő visszakerülése

Tisztelt Ünneplők! Kedves Vendégeink!

Mint Somoskőújfalú, Somoskő és Salgóbánya önkormányzati képviselője, köszöntöm Önöket a *Somosi Kultúráért Egyesület* és a *Somoskői Váralja Egyesület* által közösen rendezett *Hazatérés Napja* ünnepségen.

Megkülönböztetett tisztelettel és szeretettel köszöntöm dr. **Krepuska Géza** és **Liptay B. Jenő** jelenlévő hoztatózóit.

Somoskő várát és a községet, valamint Somoskőújfalut az 1920. június 4-én aláírt trianoni békeszerződés Csehszlovákiának ítélte. Akik megélték, máig nem felejtették el azokat a pillanatokot, amikor az első világháborút követően e két települést egy másik ország földjére helyezték, amikor az itt élőket elszakították családtagjaiktól, barátaiktól és szülőföldjüktől.

1924. február 15. Somos és Somoskő történelmének ünnepnapja, hála két kiemelkedő személyiségnek, Dr. Krepuska Géza orvosprofesszornak és Liptay B. Jenőnek, a *Rimamurányi Vasmű Rt.* akkori igazgatójának. Határkiigazítási közbenjárásukra, három és fél éves tárgyalássorozat eredményeképp a *Népszövetségi Tanács* visszacsatolta Magyarországhoz Somoskő és Somoskőújfalú községeket és a környékbeli bányákat.

Történelmünknek ezen időszakáról az elmúlt fél évszázad során nem volt ildomos beszélni, nem lehetett nyíltan megünnepelni, holott az itt élők magyarságtudatának, Magyarországhoz való kötődésének mérföldköve és ünnepnapja február 15. Míg Sopront méltán nevezik a hűség városának, addig Somoskő és Somoskőújfalú bátor visszatérése az anyaországhoz méltatlanul el volt hallgatva. Ezt a csendet törtük meg 1999-ben, amikor itt, a Somoskői vár lábánál a visszacsatolás 75. évfordulója alkalmából határnyitással egybekötött megemlékező ünnepséget tartottunk, és kopjafát helyeztünk el. Most, a 80. évfordulón kérem, engedjék meg, hogy rövid történelmi visszatekintést tegyek, mi is történt a számunkra oly fontos 3 és fél év alatt.

Bő egy évvel a trianoni rendelkezés elfogadása után, 1921. július 27-én Brünnben megtartotta alakuló gyűlését az a magyar-csehszlovák határmegállapító bizottság, amelynek feladata a békében meghatározott határ véglegesítése volt. Elnöke **Carey** angol ezredes lett, a magyar felet **Tánczos Gábor** altábornagy, a csehszlovák delegációt pedig **Roubik** vezette. A bizottság antantbeli tagjai az elnökön kívül francia, olasz és japán biztosok voltak. A bizottság felváltva, hol magyar, hol csehszlovák területen székelt. A Budapesten működő határmegállapító központot gr. **Csáky Imre**, majd **Szögyén György** vezette. A határmegállapító bizottság magyar delegációjának célja a megadott kereteken belüli ésszerű korrekció volt. Nyilván nem lehetett számítani jelentős módosításra, ezért elsősorban azokat a bizonytalan pontokat kellett megtalálni, amelyek esélyt adhattak a felülbírálásra. A magyar delegáció ennek tudatában válogatta össze a kétes pontokat.

Az ominózus csehszlovák-magyar határt 19 szakaszra

osztották fel, ezek közül a somoskőújfalui rész a nyolcas számú volt.

A tárgyalások során a magyar fél felsorakoztatta a Somoskőújfalú és Somoskő községekre, valamint a Krepuska-féle bazaltbányára vonatkozó követeléseit, amit a települések tekintetében néprajzi és gazdasági érvekkel támasztott alá. A bánya visszacsatolásának szükségességét a következő indokkal határozták meg: „...a badacsonyi bazalt a főváros kövezésére nem alkalmas, s erre csupán a somoskői bányában kitermelt kő használható fel”. 1921. szeptember végén elsősorban magyar kezdeményezésre a bizottság elhatározta a helyszíni szemlét. Az, hogy a szemle csupán 4-5 napig tartott, tovább erősítette azt a gyanút, hogy a bizottság létrejötté komolyabb változást nem fog eredményezni a már meglévő határokon. Ezt támasztja alá, hogy a bizottság felsőbb utasításra cselekedett, tehát saját hatáskörében aligha tehetett valamit. Érdekes az a tény például, hogy a helyszíni szemlét követően a bizottság még kimutatást kért a magyar delegációtól az elszakított városok gazdasági fontosság szerinti sorrendjéről, de 1921 végére ezek a törekvések elhallgattak, amint **Eduard Beneš** személyesen Párizsban járt.

Az 1921. december 19-én Brünnben megtartott ülésen vált kétségtelenné, hogy a magyar delegáció lefokozott, szerény igényeit sem veszik figyelembe. Ekkor ugyanis a bizottság újabb helyszíni szemle mellőzésével, közvetlen tanulmányozás nélkül az Ipoly és a Háromhatár (Somoskőújfalutól nyugatra), Cered és Bánréve, valamint a Jánok és Alsómihály közötti szakaszon a trianoni határon nem változtatott. A Salgótarjától északra fekvő terület kivételével alig maradt valós esély az esetleges módosításra.

Az 1922. január 13-i ülésen végleg eldőlt az, amit már régóta sejteni lehetett: a Duna-szakaszt végleges határként jelölték ki, azzal az indokkal, hogy a folyó által képzett határ megváltoztatása a béke alapelveibe ütközne. A helyzet adta lehetőségek ezután végképp realizálódtak, a magyar delegáció ettől kezdve a Rozsnyói-medencére és a Salgótarjáni-bányavidékre koncentrált.

A Salgótarján környéki szakaszon kezdettől fogva remélni lehetett a határkiigazítást a kiszállások gyakorisága és a részletkérdések tanulmányozása miatt.

Az akkor csehszlovák területen fekvő salgóbányai szénterületnek visszacsatolása a békeszerződés szövege szerint is megillette hazánkat. Ráadásul azt külön nem is említette a trianoni konkordátum. A magyar delegáció minden erejével arra törekedett, hogy olyan javaslat elfogadására bírja a feleket, amely a helyi viszonyok figyelembe vételével ezen a szakaszon minél nagyobb területet csatol vissza. A bizottságon belül véleménykülönbség alakult ki a kérdést illetően, de biztosnak tűnt, hogy valamilyen határkiigazításra sor fog kerülni.

A magyar fél ún. I. számú elképzelése magában foglalta Somoskőújfalú és Somoskő községeket, a Somoskő környéki bazaltbányákat, a *Sátoros* hegyet és a Salgóbánya környéki szénmezőket, különös tekintettel a *Medves*-fenn-

síkra. A II. számú elképzelésben csak a salgóbányai szénmezőket, ill. Somoskő községet akarták visszacsatolni, vagyis Somoskőújfalut és a Sátoros hegyet nem. Ez utóbbit támogatták a francia és olasz biztosok, ami azért lett volna praktikus számukra, mert ez a megoldás nem lépte volna túl a bizottság jogkörét, hiszen a békeszerződés egyik területet sem említette. Ráadásul, mint kiderült, a Medves-fennsíki csehszlovák jelenlét igazából törvénytelen volt, amikor ugyanis elfoglalták, csak a trianoni béke hiányosságait használták ki. Ezzel szemben az angol és japán biztosok – akceptálva a magyar igényeket – a fenti területeken kívül Somoskőújfalut község egész területének visszacsatolását is előtérbe helyezték. A szavazás így módon megoszlott (3-3 arányban), és patthelyzet alakult ki. Ezt a tényt a bizottság elnöke bejelentette a bizottság felett álló *Nagykövetek Tanácsának*, amely azonban kitért a döntéshozatal elől, mivel a fennálló utasítások szerint nem is volt joga hozzá. Írásbeli válaszában két megoldást ajánlott: vagy megegyezést a két érintett állam között, vagy felterjesztést a Népszövetséghez.

Az ún. kiegyenlítő tárgyalások meghiúsultak, a két fél nem tudott közös nevezőre jutni. Az ügyet mégsem terjesztették fel a Népszövetség elé, mert a határmegállapító bizottság ekkor a csehszlovák államjavaslatát fogadta el. Eszerint a Nagykövetek Tanácsa elé kell felterjesztést indítványozni, s ennek a tanácsnak kell döntőbíró szerepet betölteni.

A magyar állam helyeselte, hogy a kérdést döntőbíró elé kell vinni, de e szerep betöltésére a Népszövetséget kérte fel, amire a magyar-osztrák határmegállapítás alkalmával a velencei egyezmény alapján már precedens is volt. Ugyanakkor a Nagykövetek Tanácsa 1922. június 22-én kelt válaszában felszólította a bizottságot, hogy a határt szótöbbséggel határozza meg, ami így a trianoni békének is megfelelt. A bizottságon belüli helyzet azonban nem javult, az ún. abszolút véleménymegosztás továbbra is fennállt. 1922. októberében újabb magyar javaslatot vehetett kézbe a határmegállapító bizottság elnöke. Ez dűlőre vihette volna a már csaknem egy éve zátonyra futott kérdést, ugyanis Tánczos altábornagy felszólította az elnököt, hogy éljen a békeszerződés adta joggal, amely kimondja, hogy a szavazatok egyenlő elosztásakor az elnök két szavazatot adhat le. Ennek elfogadása Somos visszacsatolását jelentette volna, hiszen Carey korábban már a japán biztossal együtt a magyar fél javaslatát részesítette előnyben, s így az angol ezredes dupla értékű szavazata eldöntötte volna a kérdést hazánk javára.

Carey azonban egész októberben vonakodott. Magyar oldalon közben minden diplomáciai összeköttetést megmozgattak, hogy a szótöbbség adta lehetőséget ki tudják használni. Gróf Csáky Imre az angol nagykövetnél is közbenjárt, hogy közös erővel bírják rá a határmegállapító bizottság elnökét a döntéshozatalra. A magyar biztos azonban október 12-i jelentésében még azt közölte, hogy a bizottság elnöke nem merte magát rávenni a döntésre.

Am egy hónappal később, november 15-én, a helyzetjelentés szerint Carey második szavazatát az I. számú ja-

vaslat (Somos és Somoskő község visszacsatolása) mellett leadta. Tehát végre megszületett a szótöbbség, de a bizottság közben úgy döntött, hogy az ügyet mégis a Népszövetség elé terjeszti.

Eközben, 1922. november 22-én a csehszlovák és a magyar állam között vasúti egyezmény született, amelynek értelmében megállapodtak, hogy a közös határszakaszokon mindenütt közös határállomásokat működtetnek. Somoskőújfalut nem volt alkalmas ilyen állomás kialakítására, s a csehek ezért azt Salgótarjánba akarták helyezni, vagyis Tarján hovatartozása is veszélybe került. Ez a somoskőújfalut-kérdést magyar részről igen hátrányosan érintette. A helyzetet a csehek ki is használták érdekeik érvényesítésére, ami a végső megállapodásoknál vissza is köszönt.

A Népszövetség főtitkársága 1923. február 25-től március 2-ig részletes megbeszélést folytatott az ügyben érdekelt államok szakértőivel. Ezekon a tárgyalásokon **Mantoux**, a főtitkárság politikai osztályának igazgatója elnökölt, Magyarországot Tánczos altábornagy képviselte. Már itt megmutatkozott egy előzetes rendezési elképzelés, ami a Népszövetség várható tárgyilagosságát támasztotta alá. Eszerint Magyarország az összes követelt területet megkapta volna a Somoskőújfalut határában emelkedő Sátoros hegy kivételével, amelyet rendíthetetlen stratégiai indokok tartottak csehszlovák területen.

1923. április 8-án Tánczos a kormány utasítására Párizsba utazott a Népszövetség ülésére. Itt részt vett **Da Gama**, Brazília londoni nagykövete, **Mantoux**; **Carey**, **Pelllicelli** olasz határbiztos és **Osudsky** párizsi csehszlovák követ. Az elnök **Wood** angol közoktatási miniszter volt.

A tárgyalások április 15-től Genfben folytatódtak. A somoskőújfalut határkérdés konkrétan április 22-én került napirendre, s ekkor a már előre jelzett verziót fogadták el. A Sátoros hegy kivételével a Népszövetség helyt adott a magyar követelésnek, amelyet további két feltétellel toldottak meg:

„...a magyaroknak megállapítja, hogy a községek átadása nem jöhet előbb tekintetbe, amíg a két állam nem köt külön megállapodásokat a somoskőújfalut vasúti állomásnak határállomás gyanánt való felhasználása és a somoskői bazaltbánya üzeme tekintetében. Ez a két szerződés ugyanis része a népszövetségi tanács 1923. év április hó 23-án kelt döntésének és előfeltétele a területek átadásának.”

1923. június 1-jén a Népszövetség Tanácsának határozata alapján a Nagykövetek Tanácsa átiratban utasította a határbizottságot az új határ megállapítására és a két jegyzőkönyv megszerkesztésére az állomás és a kőbánya ügyében. Még a nyár folyamán kikövezték az új szakaszt, és augusztusra kitölték az új demarkációs vonalat. A somoskői bánya és a határállomás tekintetében azonban a két fél nem tudott megállapodni. 1923. október 29-én és 30-án Pozsonyban került sor a tárgyalásokra, de olyan elvi kérdésekben nem született megegyezés, mint például Somoskőújfalut állomás pusztán csehszlovák-e, vagy közös a magyarokkal. A már említett 1922-es kétoldalú vasúti egyez-

ség is nehezítette az ügy megoldását. Az 1923. december 12-ére kitűzött prágai egyeztetések is elhúzódtak az érdekellentétek miatt. Csehszlovákia továbbra is Salgótarján szerette volna közös határállomásul, a magyar delegáció viszont először Fülek mellett kardoskodott. Végül a nagyhatalmak közvetítésének eredményeképpen február 2-ára kirajzolódta a megegyezés körvonalai. Ezt bizonyítja a *Munka* című hetilap cikke:

„Somoskőújfalu január 30-án magyar és cseh bizottság szállt ki, hogy az átadás és az átadás előtt tisztázzák a bazaltbánya hovatartozásának a kérdését. Mint értesültünk, magyar részről Somos lesz a határállomás és a közös vámvizsgálat is ott fog történni. A MAV e célból nagyszabású építkezéseket kezd tavasszal.”

1924. február 9-én a Nagykövetek Tanácsának nyomására megszületett a megegyezés, amely mindkét vitatott pontban a csehek elvi győzelmét hozta. A somoskői bazaltbánya végérvényesen átkerült, míg – ahogy a cikkben is olvasható – határállomásnak Somoskőújfalu jelölték meg, ahol csehszlovák képviselőt kellett létrehozni. A beruházások költségei közösek voltak, a magyar félnek a saját használatú épületeket teljes egészében, míg a közös használatúakat arányosan kellett fizetnie.

A hivatalos átadásra 1924. február 15-én került sor a helyszínen. Az aznapi eseményekről a *Nemzeti Újság* a következőképp számolt be:

„...A hivatalos személyek kocsin hajtottak át Salgótarjánból. A volt határon találkozott a két ország küldöttsége, majd a község házában folyt le a jegyzőkönyv felvétele. (...)

A jegyzőkönyv felvétele után az egész cseh-magyar bizottság bejárta a térképen berajzolt határokat. (...) A míg a politikai átadás történt, addig Veress Zoltán salgótarjáni főszolgabíró átvette a jegyzői hivatalt. A határjárás és átvétel után Krepuska Géza nagybirtokos látta vendégül az összes hivatalos jelenlevőket. Délután 4 óra 30 perckor írták alá a jegyzőkönyvet, ettől a perctől lett a falu hivatalosan is magyar.”

80 éve Somoskő és Somoskőújfalu hazatért.

Tisztelt Ünneplők! Kedves Vendégeink!

Két és fél hónap múlva Magyarország és Szlovákia egyaránt tagja lesz az Európai Uniónak. Nem kis izgalommal, bizakodással, és, valljuk be, kicsit félve várjuk ezt a napot. Mit hoz számunkra a jövő, még nem tudhatjuk, de a reményünket megfogalmazhatjuk. Eltűnik végre a határsorompó, a vár előtti drótkerítés. A tőlem pár méterre álló „Achtung! – Nem mehetsz tovább!” felirat helyett a „Gyere, várunk! Üdvözlünk!” táblákat helyezzük ki itt és a határ túloldalán egyaránt. Kívánom, hogy a sebek gyógyuljanak be. E történelmi hely mindkét oldalán élők, magyarok és szlovákok, találjuk meg boldogulásunkat és az együttműködésünk leghatékonyabb formáját!

A somoskői vár végre ne elválasszon, hanem összekössön minket. Köszönöm, hogy meghallgattak.*

Angyal János

* Elhangzott Somoskőn, 2004. február 15-én.

Az emlékmű • B. Kovács István felvétele

Teleki Pál miniszterelnök beszéde a Nemzetgyűlés 1920. november 13-i ülésén (részletek)

T. Nemzetgyűlés!

Engedjék meg, hogy ebben a pillanatban, mikor hazánkban balsorsa és saját végzetem erre a helyre állít, őszinte legyek, talán azért is, mert azt hiszem, hogy minden körülmény, talán maga a nemzet becsülete is azt kívánja, hogy utoljára szóljak a Nemzetgyűléshez erről a helyről.

Amikor összeomlottak a frontok, akkor a magyar nemzet azt a tulajdonságát követte, amely mindenkor jellemző volt rá nézve, hogy még a szerencsétlenségben is, még akkor is, amikor lelketlen vezetők félrevezették, még abban a pillanatban is a magyar nemzet becsületes volt és becsületesen tudott és akart hinni. Ebben a becsületes-ségében és ebben a hitében tette le, dobta el a magyar nemzet magától a fegyvert, azt gondolva, hogy ugyanolyan bánásmódra fog találni, mint ahogy ő bánt volna el, ha az ő becsületes kezébe lett volna letéve a világ sorsa.

Igazságot vártunk, de ahelyett kaptunk egy békét, egy békeszerződést, amelynek összes egyéb jellemvonásai közül csak egyet akarok ma kiemelni, hogy szemben minden békeszerződésekkel ez a legkevésbé őszinte békeszerződés: az őszinteségnek, s a hirdetett igazságnak megcsúfolása.

[...]

Ez a békeszerződés egyike minden korok legrövidláb-
több és legvégzetesebb alkotásainak. Kötetekre menő bizonyító anyaggal bizonyítottuk ezt és azt hiszem, hogy a történelem ítélőszéke nem is adhat másnak igazat, mint nekünk. Ezekben a bizonyításokban soha sem léptük túl – azoknak módját nem követve, akik ellenünk áskálódnak – annak a keretét, amit a legszigorúbb kritika a legtudományosabb munkától megkívánhat. Méltóztassák megengedni, hogy ezekre ne térjek ki részletesen. Ez nem szükséges magyar ember előtt, és a világ előtt sem lesz szükséges, mert hiszen előtte fekszik ez a mű, amelyben argumentumaink össze vannak gyűjtve.

[...]

T. Nemzetgyűlés!

Én nem tehetek mást, mint kormány, s mint aki annak idején erdélyi ember létem dacára abba a szerencsétlen helyzetbe kerültem, talán azelőtti tudományos munkásságomnál fogva, hogy kénytelen voltam helytállni, mint külügyminiszter az aláírásért, végig kell, hogy őrítsem ezt a keserű poharat és én magam, aki minden munkában, de minden hibában is, amely talán ez alatt az idő alatt történt, és minden másban, ami ezalatt történt, első és legfőbb felelősnek tekintem magamat, kénytelen vagyok ezt a törvényjavaslatot elfogadásra ajánlatni. [...]

Én nem hiszem azonban, hogy reményvesztetten kellené itt állnunk és ugyanannak a képviselőtársamnak be-

szédjéből nem hiszem azt sem, hogy félszázad tartamára vissza volna vetve ez a nemzet. Ebben a nemzetben életerő van. Ez a nemzet élni akar, ez a nemzet dolgozni akar. Ez a nemzet csak a legutóbbi napokban is megmutatta azt, hogy önmagát fegyelmezni, rendben tartani tudja, és megmutatja ma azt, hogy meg tud érteni olyan érveket is, amelyek – nem a pillanat érdekeiért – a szíven keresztül az észhez szólnak, ahhoz az észhez, amely nem a szív ellen foglal állást, hanem amely ész a hazáért működik.

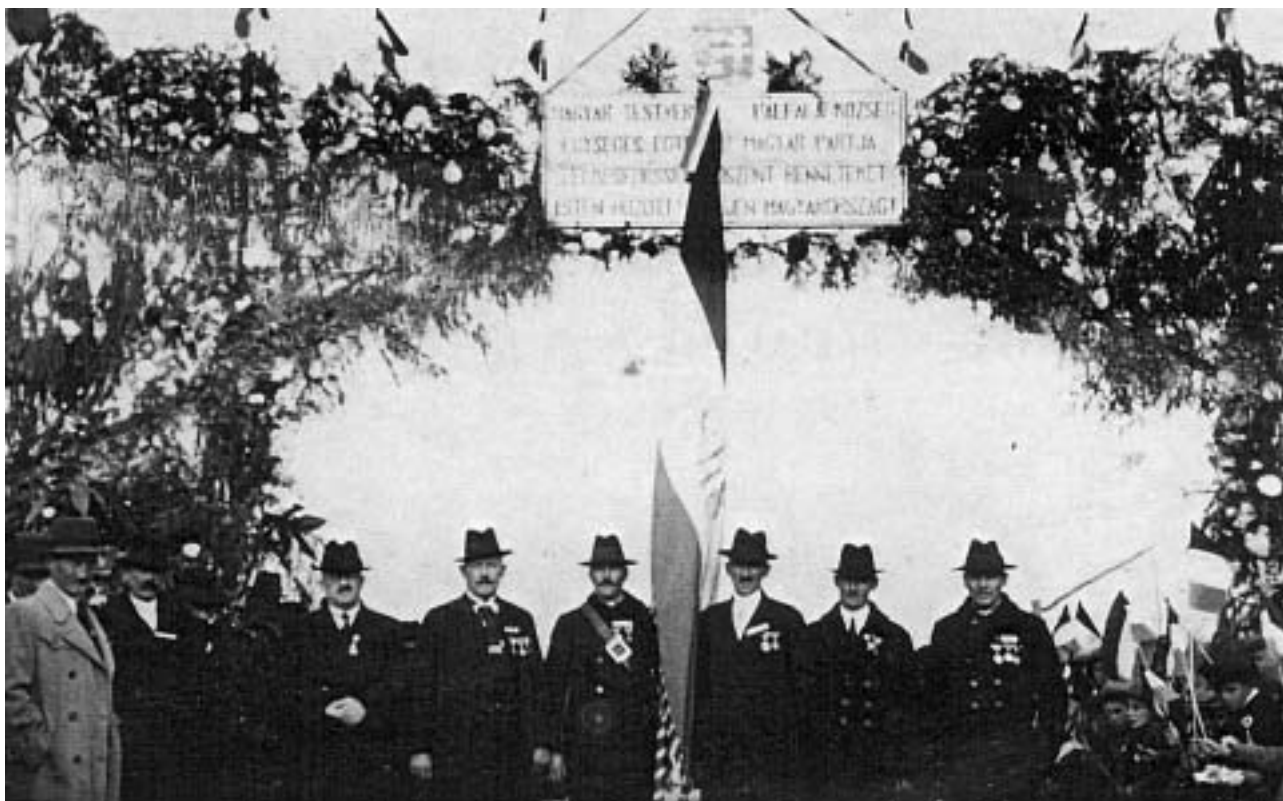
És ez az egyetlen, amiből a demarkációs vonalon túl lévő honfitársainak erőt meríthetnek. Nem meríthetnek másból erőt az ő jövőjükre nézve, nem meríthetnek másból meggyőződést arra nézve, hogy nem vesznek el, mint a mi egyetértésünkől és a mi megerősödésünkől. Mert csak egyetértve, összefogva és az összefogott erőket toronymagasságra emelve tudjuk majd őket is istápolni. Ezzel az erővel igenis tudjuk majd őket megvédeni, tudjuk majd honfitársainkat, a magyarságot, mindenütt tiszteletben tartani és tudjuk majd elérni, hogy a nemzetek között a magyar tisztelt, becsült és megvédett legyen az egész világ által, de csak akkor, ha önmaga ehhez hozzá tud járulni.

1938. november 10.

Simonyi díszkísérettel várja a honvédeket

Rimapálfalva előljárósága üdvözli a felszabadító honvédeket

Rimapálfa apraja-nagyja üdvözlí a Rimaszombat felé vonuló honvédeket

Jánosi magyarsága is díszkapuval köszönti a honvédeket. Középen: Farkas Mihály tanító, Szontágh Zoltán későbbi alispán, Konkoly-Thege István ref. lelkész, Simon Pál, Mojzes Károly jegyző

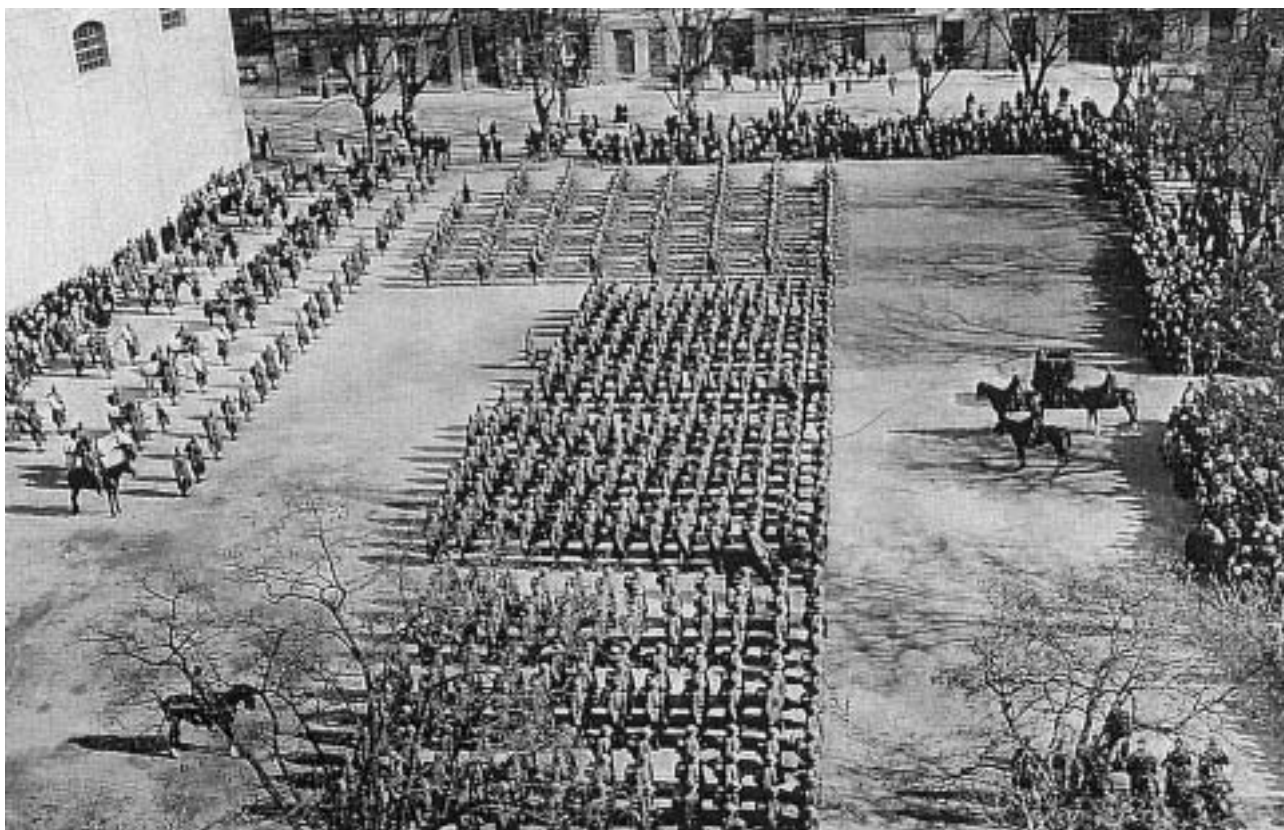
A magyar honvédség Jánosi irányából vonul Rimaszombat felé

A magyar honvédség Jánosi irányából vonul Rimaszombat felé

A magyar honvédség bevonulása Rimaszombatba

A felsorakozott honvédség a Fótéren

Horthy Miklós kormányzó látogatása 1939-ben Rimaszombatban

Az ereklyés országzászló avatása (helyén áll a szovjet emlékmű)